Demirbaş No.
Tasnif No.

SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
İLÂHİYAT FAKÜLTESİ
DERGİSİ

S.Ü. İLAHİYAT FAK. KÜTÜPHANESİ

Yıl: 1997 Sayı: 7

FAKÜLTE YAYIN KURULU

BAŞKAN
Prof. Dr. Mehmet AYDIN

ÜYELER
Prof. Dr. Şerafettin GÖLCÜK
Prof. Dr. İsmet KAYAOĞLU

YAYIN SEKRETERİ
Yrd. Doç. Dr. Galip ATASAGUN

Dergide Yayınlanan Eserlerin Sorumluluğu Yazarlarına aittir.

KAPAK TASARIMI
Yrd. Doç. Dr. Ahmet Saim ARITAN

DİZGİ
DİZGİEVİ

BASKI
SEBAT OFSET

KONYA - 1997

İlahiyat ... Kitaplığı
Demirbaş
Tasnif No.

MİRCEA ELİADE'DE HERMENÖTİK ve METODOLOJİ

Prof. Dr. Mehmet AYDIN (*)

On yıl önce dünya'nın kaybettiği Chicago Üniversitesinin, Romanyalı dinler tarihi profesörü Mircea Eliade, 1907 yılında Romanya'da doğmuştur. On iki yaşında küçük yazılarla yazı hayatına başlayan Eliade, ilk makalesini ondört yaşında neşretmiştir. Bükreş Üniversitesine öğrenci olmadan önce, otuz ikiye yakın makalesini gençlik magazin gazetesinde yayınlamıştır (1). 1925-1928 yılları arasında Bükreş Üniversitesinin Felsefe bölümünü bitirmiştir. Mezuniyet tezi olarak "Marcile Ficin'den Giordano Bruno'ya kadar İtalyan Rönesans Felsefesi" isimli bir tez hazırlamıştır. **1928** Aralığından 1931 Aralığına kadar üç yıl **Hindistan**'da kalmıştır...

1929 yılında Calcutta'da, "History of indian philosophy" isimli beş ciltlik eserin yazarı olan büyük bilgin Prof. **Surendranath DASGUPTA**'dan sanskritçe dersleri almış, patanjali metinlerin şerhini okumuştur. Doktora tezi olarak da **"YOGA TEKNİKLERİNİN MUKAYESELİ TARİHİ"** isimli bir tez almıştır. Altı ay **Rishikesh**'de yoga pratiği yapmış, daha sonra Calcutta'ya dönerek doktora tezini hazırlamaya başlamış ve tezini 1931 yılında tamamlayarak doktor ünvanını almış ve ülkesi Romanya'ya geri dönmüştür. Askerlik dönüşü 1933 yılında Bükreş Üniversitesinde "Mantık ve Metafizik" kürsüsünde öğretim üyesi olarak çalışmaya başlamıştır. M. Eliade, Üniversitede, Upnişadlar ve Budizm üzerinde ve Hind Felsefesi üzerinde dersler vermiştir. 1935'de ilk bilimsel eseri olan "Alchimia Asiatica" yı ve 1936'da "Yoga, Essai sur les origines de la mystique İndienne" İsimli doktora tezini yayınlamıştır. Yine 193'7de **"Alchimie et la cosmologie babyloniennes"** isimli bir eser daha neşretmiştir. Bu arada Eliade'nin bir çok romanı da vardır.

(*) S.Ü. İlâhiyat Fakültesi Dekanı, Dinler Tarihi Anabilim Dalı.
(1) Douglas Allen, Mircea Eliade et le phénomene religieux, Paris, 1982, s. 17.

M. Eliade bir müddet, ikinci dünya savaşı öncesi ve sonrası kültür ateşesi olarak Londra'da ve Lisbonne'da görev yapmış, 1945'de Paris'e yerleşmiştir. Paris'te 1956 yılına kadar kalmıştır. Bu arada Sorbonne Üniversitesi'nde "Ecole pratique des Hautes Etudes" de dersler vermiştir. "Critique Revue de l' Histoire des Religions" isimli Dinler tarihi dergisinde ve diğer peryodiklerde birçok bilimsel çalışma yayınlamıştır. Yine **Eliade,** birçok defa Dinler tarihi kongrelerine katılmıştır.

Prof. Eliade, Dinler tarihi ile ilgili önemli eserlerini **1949 yılı ile 1954** yılları arasında yayınlamıştır. Meselâ, "Traité d' Histoire des Religions", "Le Mythe de l'éternel retour", "Le chamanisme", "Le yoga" gibi eserleri, bu yılların trihini taşımaktadır. Bu eserler arasında özellikle "Traité d' Histoire des Religions, Paris 1949" isimli eseriyle **Eliade,** milletlerarası bir şöhrete ulaşmıştır. M. Eliade, üç çiltlik eseri olan "Histoire des croyances et des idées Religieuses" isimli eserinin birinci cildini 1974'de yayınlamıştır.

Şüphesiz Prof. Eliade'nin çalışmaları bundan ibaret değildir. Tarafımdan Türkçeye çevrilen "la Nostalgie des origines, 1969'da, "Aspects des Mythes" 1963'de, "İmages et Symboles", 1952'de, "Le Sacré et le profane" 1964'de, "Religions Australiennes" 1972'de yayınlanmıştır.

1956 yılının son baharında Chicago Üniversitesine davet edilmiş ve 1962'de bu üniversiteye kadrolu hoca olarak atanmıştır. 1986 yılından ölünceye kadar da bu üniversite de Dinler Tarihi kürsüsünde hizmet vermiş, birçok dinler tarihi uzmanı yetiştirmiştir. Prof. Eliade yukarıda zikrettiğimiz eserlerinin birçoğunu **Chicago**'da kaleme almıştır.

Dinler tarihi alanında özellikle 1960'dan sonra oldukça şöhret yapmış olan **M. Eliade,** dünyanın değişik üniversitelerine konferans vermek üzere çağrılmış, 1965'de Mexico'da, 1966'da Yale Üniversitesinde, 1969'da, Arjantin'de Platna Üniversitesinde, kendisine "Fahri doktorluk" ünvanı verilmiştir (2).

Chicago Üniversitesinde J. Wach ile birlikte Din Bilimlerinin gelişmesine çok önemli katkılar sağlamış olan **Eliade,** Dinler tarihinin köklü bir disiplin haline gelmesi için büyük bir çaba sarfetmiştir. Eliade'ye göre **Dinler**

(2) Mircea Eliade et le phénomene religieux, s. 20.

Tarihçi, objektif çalışma yapmak niyetiyle eski malzeme toplayan bir antikacı durumuna düşmekten kurtulması gerekir. Ona göre, Dinler Tarihçi, topladığı malzemeleri yorumlaması da gerekmektedir. Dinler tarihine geçerli bir yorum uygulandığı zaman, Dinler tarihi, bir fosiller, harabeler ve modası geçmiş şeyler müzesi olmaktan kurtulacak; her araştırıcı için, anlaşılmasını ve ortaya çıkarılmasını bekleyen bir mesajlar dizisi haline gelecektir (3).

Eliade için yorumun, dinler tarihi açısından çok önemli bir yeri vardır. Çünkü ona göre, Dinler tarihinin en az gelişmiş veçhesi burasıdır. Bu konuyu Eliade şöyle ifade etmektedir: "Çoğu zaman toplantı, neşriyat ve dini donelerin analizi gibi âcil işler olarak telâkki ettikleri şeylerle meşgul ve kafası karışmış olan Dinlar Tarihi uzmanları, bu dini donelerin anlamını incelemeyi bazan ihmal etmişlerdir. Oysa, bunlar, muhtelif dini tecrübelerin anlatımından başka birşey değildir" (4).

Eliade'ye göre, Dinler tarihçi, bir dinî formun tarihini ortaya koyduğunda veya onu **sosyolojik, ekonomik, politik muhtevası** ile sergilediğinde, hoşuna gitsede gitmese de eserini tamamlamamıştır (5). Bu eserin tamamlanması için, Eliade'ye göre yorum yapılması şarttır.

İşte M. Eliade'yi diğer birçok dinler tarihçiden ayıran, bu noktadır. Bu durumda, Eliade'deki yorum alelâde bir yorum değildir. Eliade, metodolojisinde, hipotezlerinde, kategorileştirilmesinde ve genel değerlendirmelerde, diğer din tarihçilerinden farklıdır. O, incelediği dini materyallerin etkisinde kalmıştır. O'nun düşüncesinin şekillenmesinde, bir yandan, ilkel ve arkaik dinler, muhtelif şamanizmler, özellikle Asya ve Avusturalya Şamanizmi, Romanya köylü geleneği, diğer yandan, Hind dinleri gibi, doğu dinleri önemli rol oynamıştır. Yine Din tarihçisi olarak Eliade, geniş ölçüde seleflerinin çalışmalarından da etkilenmiştir. Bu tesirlerin ne olduğunu ve Eliade'nin hangi reaksiyonu gösterdiğini öğrenmek isteyenler, Douglas Allen'in, Structure And Creativity in Religion", (1, III), New York - 1978, isimli kitabına bakmaları gerekecektir (6). Ayrıca Eliade'nin metodolojisinin, Dinler Tarihi Derneğinin (A.İ.H.R.=Association İnternational

(3) Prof. Dr. M. Eliade, Dinin Anlamı ve Sosyal Fonksiyonu, Türk. Çev. Prof. Dr. M. Aydın, Konya, 1995, s. 2.
(4) a.g.e., s. 8.
(5) a.g.e., s. 8.
(6) a.g.e., s. 30.

d' Histoire des Religions) bünyesindeki meslektaşlarının tesiri altında geliştiği de dikkat çekmektedir (7). Bunun için Eliade'de diğer birçok Dinler tarihçiler gibi, dindar adamın (Homo Religiosus) dini tecrübesini, peşinen kabul prensibinden hareket etmektedir. Bu tecrübe, kutsalın, kutsallığın, her dini fenomenin üzerine oturduğu şeyi meydana getirmektedir. Bunun için Eliade şöyle demektedir: "Dinler tarihinin en büyük değerli vasfı, onun existansiyel durumun keşfine getirdiği katkıdır" (8). Yine Eliade'ye göre dini olayların bilinçli incelenmesi sayesinde, Dinler tarihçiler herşeyden önce beliren muhtelif dini ifadelerin tâbiatı ve anlamını yakalamak zorundadır. Buna göre **Hermenötik,** hem dini ifadelerin özelliğini, hem de kompleksliğini anlamakdır. Bunu da elde edilen anlamları yakalamaya ve dini tecrübenin tabiatını anlatmaya müsait olan sert bir metodolojiye başvurarak dinler tarihçi yapacaktır (9). Eliade, bütün yazılarında durmadan, Dinler tarihçiler için **Hermonötik**'ten daha önemli birşeyin olmadığını tekrarlamış ve şöyle demiştir: "Dinler tarihçilerin nihâi hedefi, özel teoloji, semboloji eşliğinde, mevcut olan dini davranışın şemalarını veya belirli sayıda tiplerini belirtmek değil; daha çok onların manalarını anlamaktır. Bu manalar, herkese açık değildir. Diğer yandan ilgili dini şema içinde de "donmuş" değildir. Aksine onlar dini süreç içinde yaratıcı bir tarzda, zenginleşmeye ve gelişmeye açıktırlar. Son tahlilde, Dinler tarihçiler, Hermenötik'ten vazgeçemezler" (10).

Eliade Dinler tarihini Hermenötikle özdeşleştiriyor ve şöyle diyor: "Gerçek Dinler tarihi, muhayyel ve mevsuk bir Hermenötiktir (11). Çalışmalarımda, kutsalın, Hermenötiğine ulaşmaya, çaba sarfettim. Asla, kişisel bir felsefi antropoloji geliştirmeyi önermedim. Ben bugünün, kutsaldan uzaklaşmış insanına, arkaik, doğu ve geleneksel dini yaratılışların spiritüel muhtevasını ve anlamını ortaya koymaya elverişli bir Hermenötik metodu sunmayı, başlıca hedef olarak seçtim" (12).

Dinler tarihinde hermenötiğe birinci plânda yer verilmesini is-

(7) Dinin Anlamı ve Sosyal Fonksiyonu, s. 30.
(8) M. Eliade et le phénomene Religieux, s. 59.
(9) a.g.e., s. 60.
(10) Mircea Eliade, Religions Australiennes, Paris, 1972, s. 197.
(11) M. Eliade, Fragments d'un journal I, Paris, 1973, s. 473.
(12) M. Eliade, Notes For a Dialogue in the theology of Altizer = critique and Response, s. 236.

temeyenlere karşı, kesin olarak, sadece Dinler tarihinin ona ulaşabileceğini belirtir, Dinler tarihinin aşırı tedbirlilikle ve yasaklama ile engellendiğini düşünür ve Dinler tarihçilerine, yegane yetkili olmalarına rağmen, farklı redüksiyonist çalışmalar yararına yorumlamaya özen gösterdiklerinden dolayı da sitem eder. Bununla beraber ona göre, **"Hermenötik çalışma"** bizzat, dinler tarihçi ile tamamlanmalıdır. Çünkü, sadece dökümanlarının **semantik** karmaşıklığını değerlendirecek ve anlayacak durumda olan o'dur (13).

Eliade'nin üzerinde bunca durduğu ve Dinler tarihçiyi teşvik ettiği bu Hermenötik nedir? Bunu nasıl anlamamız ve uygulamamız gerekir? Aslında Hermenötiği anlamak ve uygulamaya koymak herkesin yapacağı bir iş midir? **Eliade'ci Hermenötiği** anlamamız için, şimdi onun bu konudaki yaklaşımlarını bir gözden geçirelim:

1- Eliade'de Hermenötik: "Dini fenomenlerdeki son gerçeğin örtüsünü kaldırmaktır".

2- Tarih öncesi cemiyetlerin dini değerlerini yakalamak için, organizeli bir çaba sarfetme metodudur Hermenötik.

3- Eliade için Hermenötik, bir san'attır, metoddur veya dini anlamları ve başka tabiatlı herşeyin **şifresini** çözme ilmidir (14).

4- Hermenötik, dini metinlerin açıklanması ve şifrelerinin çözülmesi metodudur.

5- Hermenötik şu postulatı ihtiva etmektedir: Her şifreyi çözme, bilgiye götürür. Herhangi bir metne sorulan soru, bir cevap alabilir. Öyleyse, Hermenötik mümkündür.

6- Eliade'nin Hermenötiği, dini fenomenlerin analizinden, spiritüel, san'atsal ve edebiyat fenomenlerine kadar uzanmaktadır. Bunun için Eliade'ci Hermenötiğin konusunun, sadece mitoloji ve sembol olduğunu söylemek yanlış olacaktır.

7- Eliade'nin Hermenötiği, her tip kutsallıktan, spiritüel, kutsal veya kutsal dışı yaratılış tiplerine kadar uzanmaktadır (15).

---

(13) M. Eliade, la Nostalgie des origines, Paris, 1972, s. 123.
(14) Adrian Marino, L. Herméneutique de Mircea Eliade, Paris, 1981, s. 30.
(15) a.g.e., s. 31.

8- Eliade'de sık sık karşılaştığımız terimler şunlardır: Bir dini metnin veya dökümanın şifresini çözmek, kodunu çözmek, ona göre, her metni, olması gerektiği gibi yorumlamak (16).

Eliade'nin yaklaşımında, Hermenötik kavramı, dinler tarihinin temel menzillerini yeniden ele almaya yönelmiştir. Bu menziller, **Menşe, kutsal, Tanrılara ve mesajlarına takdimeler, sırlar** gibi hususlardır. Eliade'nin Hermenötiği, orjinal eğilimlere boyun eğmekle başlıyor, tedrici şekilde, spiritüel, aristik ve literer Fenomenlere ve dini Fenomenlere yükseliyor (17).

Eliade Hermenötiğinin konusu, şöyle belirlenmiştir: Halk ve arkaik dini dünyanın Hermenötiğinin açıklanması.. Başka bir tabirle, yazılı ifadelerden ve geçerli kronolojik kriterlerden yoksun, bir takım fenomenlerin açıklanması, bu dini dünyalar, hierophanie'lerle oluşmuştur. Hierophani ise, sembollerde, mitlerde ve tabiat üstü varlıklarda ifade edilen kutsalın tezahürleridir. Eliade'nin "Benim Hermenötik metodum" adını verdiği şey, daha sonra eserlerinde ki açıklamalar ve yorumlamalarla kendini göstermiştir (18).

Eliade, Hermenötik uygulamada, daima iyi belirlenmiş problemlerin çözümü içinde incelenmiş "metinlerden" ve "dökümanlardan" hareket etmektedir. Onun Hermenötiği sistematik olarak sadece teoriye ve tarihe titiz şekilde yerleşmiş olan belli existansiyel durumlara dayanmaktadır (19). Eliade, Hermenötiğin klasik çözümlerini ve pozisyonlarını keşfetmiş ve bütün problemlerini temel hermenötik bir durumla, basit bir karşılaşma ile çözmüştür. Bu da metinle Hermenöt (yorum yapan) arasında temel ilişkiye vasıta olan kitab-ı mukaddes yorumlarından, evrensel mitoloji yorumuna kadar varan bir **Hermenötik** yöntemidir (20).

Eliade'nin durumu bir başka açıdan da oldukça ilginçtir. O, en küçük dini bir existansiyel durumda, gizli bir Hermenötiğin varlığını göstermektedir. Bu Hermenötik, kendi mantığına ve işleyiş mekanizmasına tâbi olmaktadır. Gizli ve gayr-i organizeli bir metoddan, sistematik ve açıklayıcı bir metod elde etmek, zahirde bir paradoxtur. Bu tip Hermenötik (Emprik)

(16) L' Herméneutique de Mircea Eliade, s. 31.
(17) a.g.e., s. 28.
(18) a.g.e., s. 29.
(19) a.g.e., s. 25.
(20) a.g.e., s. 26.

ontolojik diyeceğimiz yapısal ve özlü bir temele sahiptir. Bu Hermenötik, seyri içinde zaruri olarak belirginleşiyor ve ortaya çıkıyor. Bu durum'da, hermenötik ve yorumlayıcı zekâ, hermenötikment yapılaşıyor... İşte, Eliade, bu zihinsel kanuna göre icraat yapıyor (21).

Bütün bunlara rağmen Eliade'deki Hermenötik normatif değildir. O, daima metinlerden, dinler tarihinden hareket ediyor ve metoda varıyor. Orada sıkı şekilde programlaşmış bir metodun uygulanışı söz konusu değil; Fakat bir metodun canlılığı üzerinde bir geliştirme söz konusudur (22).

Eliade'nin, Hermenötiği üzerinde müstakil bir çalışma tahsis etmiş olan **Adrian Marino,** Eliade'nin Hermenötiğinin Metin-Hermenöt- Metin; Hermenöt - Metin- Hermenöt yapısı içinde bir teori oluşturduğunu belirtiyor. Ona göre, burada, Hermenötik dairenin en saf özü içinde karşılıklı, alternatif, ilerici, ve dairevi bir ilişki söz konusudur. Eliade'nin Hermenötiğinin yaratıcı veçhesi buradadır. Bu devamlı açık bir süreç içinde gözlerimizin önünde oluşturmaktadır. Metinlerin yorumu ilerledikçe, Hermenötik, tedricen oluşmaktadır. Böyle bir Hermenötik ne metodolojiktir, ne de doğmatiktir (23).

Eliade'ye göre **"Yaratıcı Hermenötik"**, Dinler tarihinin başlıca rolü olarak tanınacaktır (24). Eliade'nin, Dinler tarihini, böyle bir işi tamamlayacak yegâne disiplin olarak görmesinde ki başlıca neden, yorumlanacak dökümanların dini tabiatındaki özelliktir. Dinler tarihçi, bizzat altedilmez dini perspektif içine kendini koymazsa, dini donelerin altedilmezliğini anlaması mümkün olmaz (25). İşte Hermenötik'in bu noktası, Eliade'nin eserlerinde farklı şekillerde ele alınmıştır. Bilhassa o, çağdaş batı medeniyetini, derinlikler psikolojisinin buluşlarıyla ve Avrupa dışı etnik grupların tarihin ufkundaki yükselişi ile karşılaştırıyor. Bu karşılaşma, Eliade'yi, **Hermenötik**'in, Batı insanının yegâne zihinsel cevabı olduğunu düşünmeye götürmektedir. Yine ona göre, bu açık durumlarda Hermenötik en değerli yardımcısını Dinler tarihinde bulacaktır. Niçin? Çünkü, bilinç dışı dünya ve Batı-dışı yabancı dünyalar, kendilerini en iyi analize değerler planında ve dini davranışlar planında bırakmaktadırlar (26).

---

(21) Adrian Marino, L' Herméneutique de Mircea Eliade, Paris, 1981, s. 30.
(22) a.g.e., s. 27.
(23) a.g.e., s. 28.
(24) la Nostalgie des origines, s. 123.
(25) Douglas Allen, M. Eliade et le phénomene Religieux, s. 61.
(26) Mephistopheles et l' Androgyne, Paris, 1962, s. 7-10.

Eliade'ye göre, Dinler tarihçinin hermenötiği, başkalarının anlamını, en iyi şekilde yakalamaya imkan vermektedir. Yine o, başkaları ile karşılaşmadan ve Batı dışı toplumlarla karşılaşma ile, Batılıların, bilinçlerini zenginleştireceklerine, kendilerine özgü yaratıcılığı tahrik edeceğine ve böylece de Batılıların taşralılıklarını aşacağına ve bir gün yeni bir Hümanizmaya yol açacağına inanmaktadır (27).

Eliade, Dinler tarihinin temeli olan **Hermenötik**'in hangi noktaya kadar etnologların ve filozofların metodolojik yönlendirmelerinden ve çağdaş disiplinlerden ayrıldığını kuvvetle altını çizerek belirtmiştir. Çağdaş disiplinlerin görüş noktaları, Eliade'nin görüşleriyle tam bir çelişki arzeder. "Öyleki, Eliade için "ilgisizlik", "en yüksek lakaydlık" ve "gayr-i müşahhas objektiflik" gibi böcek uzmanlarına oldukça değerli sayılan şeyler, **Hermenötik** konusunda geçerli bir ideal teşkil etmez." Aksine, Hermenöt'den, dini konunun yaratıcılığı ve liyakatı için en büyük akış açısına sahip olduğundan seçme ve anlamayı göstermesini isteyebiliriz... Kısaca, başkasında tanık olduğu dini Fenemone, bütün şahsiyetiyle, kalbiyle, gücünün yettiği sıcaklıkla iştirak etmiş olarak, dini donelerin kendine has "tabiatının değerini" değerlendirmeyi bilmesini de ondan isteyebiliriz" (28).

Eliade'de, yavaş yavaş belirginleşen bir Hermenötik göreceğiz. Bu hermenötik, mukayese etmeye ve deskriptif tarzda hüküm vermeye imkan vermektedir. Bunun için dini olayın anlamı ve yapısının yorumu gibi, yorum problemini çözmeye imkan veren metodolojik temel çatıya sahip olmak gerekmektedir... İşte Eliade'nin gözünde hermenötik'in büründüğü önem, bundan kaynaklanmaktadır (29).

Eliade'nin, dini olayın yorumunda dayandığı metodolojik temeller nelerdir? Julien Ries'e göre, Eliade'nin araştırmaları üç aşama ihtiva etmektedir. O, bunu "yöntemler" diye adlandırır. Bu üç aşama "Tarih-Fenomenoloji-Hermenötik" (30) dır. Burada Fenomenologun yöntemi, Hermenötiğin yön-

(27) Douglas Allen, Mircea Eliade et phénomene Religieux, s. 62, Ayrıca bak: İmages et Symboles, s. 43-46; Notes For à Dialoguie, s. 23.
(28) Douglas Allen, s. 62.
(29) Douglas Allen, s. 64.
(30) Julien Ries, Histoire des Religions, phénomenologie, Herméneutique, in Mircea Eliade, Cahiers de l'Herne No: 33, 1978, s. 81-87.

teminden tam olarak ayrılmaktadır. Eliade'nin, morfoloji ve tipolojiyi ihtiva eden Fenomenolojisi, Hermenötik'e tahsis edilmiş olan mukayese çalışmasına girmez. Eliade'ye, Fenomenolojiyi aşmaya imkan veren Hermenötik, donelerin şifresini çözmeyi ve onların yorumunu ihtiva etmektedir (31).

Douglas Allen'e göre, Eliade'nin eserlerinde Fenomenoloji ile, Hermenötik arasında net bir iştirak gerçekleşmiyor. Gerçekte Eliade'nin Hermenötik anahtarı, yüksek şekilde geliştirilmiş bir Fenomenolojik metodda aranmalıdır. Daha açık bir şekilde belirtmek gerekirse, Eliade, esas olarak, yapısal hermenötiğinin dayandığı Fenomenolojik temelleri, dini sembolizmin kendine ait yorumları üzerine kurmaktadır (32).

Bazı tarihçiler Eliade'yi, bizzat dini şahsiyetlerin edindikleri tecrübenin ötesine gitmekle ve dini donelerin içinde tamamen keyfî anlamlar keşfetmekle itham ediyorlar ve Eliade'yi tarafgir ve subjektif karakterli olmakla suçluyorlar. Fakat Douglas Allen, bütün bu itirazlara karşı şöyle diyor: Eliade'nin Hermenötik ölçüleri realite, gerçeklik veya dini fenomenin evrimi konusunda ona, hüküm vermeye imkan vermektedir (33).

BİBLİYOGRAFYA

1- Douglas Allen, Mircea Eliade et le phénomene Religieux, Paris, 1982.

2- Prof. Dr. M. Eliade, Dinin Anlamı ve Sosyal Fonksiyonu, Türk. Çev. Prof. Dr. Mehmet AYDIN, Konya, 1995.

3- Prof. Dr. M. Eliade; Religions Australiennes, Paris, 1972.

4- Prof. Dr. M. Eliade, Fragments d' un journal I, Paris, 1973, s. 473.

5- M. Eliade, "Notes For à in the theology of Altizer = Critique and Respanse, s. 236.

6- Adrian Marino, L'Herméneutique de Mircea Eliade, Paris, 1981.

7- M. Eliade, Mephistopheles et l'Androgyne, Paris, 1962.

8- Julien Ries, Histoire des Religions, phénomenologie, Herméneutique in Mircea Eliade (Cahiers de l' Herne) No: 33, 1978, s. 81-87.

(31) Douglas Allen, s. 64.
(32) Douglas Allen, s. 64.
(33 Douglas Allen, s. 216.